

A SPORTÁGI EREDMÉNYESSÉG NÉHÁNY MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐJÉNEK VIZSGÁLATA BIRKÓZÁSBAN

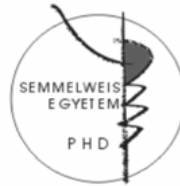
Doktori tézisek

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella

Semmelweis Egyetem

Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola

Sport, Nevelés- és Társadalomtudományi Program

Témavezető: Prof. Dr. Rigler Endre egyetemi tanár, CSc

Dr. Bognár József egyetemi docens, Ph.D.

Hivatalos bírálók: Dr. Szabó Tamás egyetemi magántanár, CSc

Dr. Barna Tibor egyetemi docens, Ph.D.

Szigorlati bizottság elnöke: Prof. Dr. Kertész István egyetemi tanár, DSc

Szigorlati bizottság tagjai: Prof. Dr. Nádori László professor emeritus, DSc

Dr. Reigl Mariann egyetemi docens, Ph.D.

Dr. Rétsági Erzsébet egyetemi docens, Ph.D.

Budapest

2007

BEVEZETÉS

Ahhoz, hogy egy sportoló magas szintű teljesítményre legyen képes és sportágában eredményes, sikeres legyen, több tényező szerencsés ötvöződése szükséges (Brown 2001). A fiatal testi képességeinek, mentális, pszichés tulajdonságainak és szociális helyzetének megfelelő sportág választása tekinthető az első lépésnek a siker felé vezető úton (Sallis és mtsai 2000). Nagyon fontos, hogy legyen egyezés a fiatal képességei és a sportág igényei között. Ezért van nagy jelentősége annak, hogy ki segít a fiataloknak a számukra leginkább megfelelő sportág választásában. A felelősség terheli a testnevelő tanárokat, az edzőket és a szülőket egyaránt (Bicsérdy 2002, Coakley 2004, Hassandra és mtsai 2003). A szakirodalom tanulmányozása során megállapíthatjuk, hogy a kutatások jelentős része mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban vizsgálja, hogy milyen külső és belső tényezők játszanak szerepet a fiatalok sportolási szokásainak kialakításában (Bagoien és Halvari 2005, Bicsérdy 2002, Harsányi 2004, Lindner és Kerr 2001, Pluhár és mtsai 2003, Vernacchia és mtsai 2000). Csekély azonban azoknak a kutatásoknak a száma, amely a kérdéskört úgy közelítené meg, hogy milyen tényezők játszanak szerepet egy adott sportág választása során (Földesiné 1999, Pápai és Szabó 2003).

A sikeres sportágválasztás azonban nem elegendő a végső eredményességhez. A sportbeli siker további feltételei között megtalálható az eredményes kiválasztás, a tehetség és a tehetséggondozás kérdése. A sporttudományi szakemberek előszeretettel helyezik kutatásaik középpontjába a tehetségesnek ígérkező fiatal sportolók kiválasztását, hiszen az utánpótlást, a jövő sportoló társadalmát ők biztosítják, ugyanakkor hiányos a beválással foglalkozó kutatási terület. A birkózás szakirodalma meglehetősen szegény a kiválasztás, tehetség, tehetséggondozás témákban. A fellelhető szakirodalom jelentős része a birkózók pszichés

tulajdonságainak (Lewthwaite és Scanlan 1989, Russell és Cox 2002, Scanlan és Lewthwaite 1986), a birkózók testösszetételének, testzsír százalékának elemzését tűzi ki célul és nem kevés szakirodalom áll rendelkezésre a „fogyasztás” témakörében sem (Alderman és mtsai 2004, Baum 2006, Housh és mtsai 1996).

Tény, hogy a tehetséget nem elég felismerni, foglalkozni is kell vele. A tehetséggondozás egyik legfontosabb tényezője, mondhatni alapja a jól működő edző-sportoló kapcsolat (Mageau és Vallerand 2003), melynek jelentőségét számos tanulmány bizonyítja. Birkózásban a tehetséggondozásnak ez a területe - mind a hazai, mind a nemzetközi kutatásokat figyelembe véve - még feltárássra vár.

A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSE

Kutatásunk a sportági eredményesség tényezői közül 1) a sportágválasztás körülményeinek, 2) a kiválasztásnak és beválásnak, 3) az edző-sportoló kapcsolatnak feltárássára irányult.

1. Célul tűztük ki az általános iskolások sportágválasztásának körülményeiről való tájékozódást, annak érdekében, hogy információt kapjunk a szakemberek szerepének mértékéről a folyamatban.
2. Továbbá célunk a birkózás sikeres üzéséhez szükséges antropometriai paraméterek és motoros képességek feltáráss a bevált és kevésbé sikeres versenyzők eredményeinek összehasonlítása által, a kiválasztás során alkalmazott tesztek értékelése érdekében.

3. Végül a tehetséggondozás témakörén belül egy, a sportágban még kevésbé vizsgált, de a sikerhez nélkülözhetetlen edző-sportoló kapcsolat kerül megvilágításra.

HIPOTÉZISEK

1. Feltételezzük, hogy a legtöbb általános iskolás heti három-négy alkalommal folytat sporttevékenységet.
2. Feltételezzük, hogy az egészségmegőrzés, mint sportolási indíték az általános iskolában még nem jelenik meg, a szórakozás és az élsport felé történő orientálódás annál inkább.
3. Feltételezzük, hogy az általános iskolai tanulók körében a szülők és a testnevelő tanár befolyásoló hatása döntő a sportágválasztásban.
4. Feltételezzük, hogy az antropometriai paramétereknek az alacsony és közepes súlykategóriában versenyzők esetén csekély, a nehéz súlykategóriában versenyzők esetén szignifikáns hatása van a beváltak és nem beváltak közötti megkülönböztetésben.
5. Feltételezzük, hogy az általános tesztek közül a gyorsaság mérésére alkalmas tesztekben szignifikáns különbség mutatkozik a beváltak és nem beváltak között a nehéz súlykategóriában.
6. Feltételezzük, hogy a sportág-specifikus tesztek közé sorolt, de nem technikai elemekre épülő tesztekben szignifikáns különbség a beváltak és nem beváltak között az alacsony és közepes súlykategóriában van.
7. Feltételezzük, hogy a technikai elemekre épülő sportág-specifikus teszteknek a szignifikáns megkülönböztető hatása jelentősebb az alacsony és közepes súlykategóriában versenyzők esetén, mint a nehézsúlyúaknál.

8. Úgy gondoljuk, hogy az edzők által irányított edző-sportoló kapcsolat tudatosan tervezett.
9. Feltételezzük, hogy fiatal korban az edző-szülő kapcsolatnak is meghatározó szerepe van a felkészülésben.

ANYAG ÉS MÓDSZEREK

A sportágválasztás körülményeinek vizsgálata

A felméréshez nyolc különböző településen működő általános iskola 5-8. osztályos tanulóit kérdeztük meg (N=1604). A kérdőíves felméréshez lépcsőzetes mintavételi eljárást alkalmaztunk.

Az eredmények feldolgozását és közreadását a teljes minta és a mintából kiválasztott birkózó gyermekek vonatkozásában is elvégeztük. A feldolgozás során sportolóként rögzítettük azokat a tanulókat, akik hetente legalább háromszor-négyszer járnak sportolni. A versenyszerű sportolás kritériuma az volt, hogy ne csak iskolai versenyeken vegyen részt a sportoló.

A kérdőívben szereplő kérdésekre adott válaszokat csoportosítottuk és kódoltuk. Az adatok feldolgozásához és elemzéséhez SPSS 14.0 for Windows statisztikai programot használtunk. Az alapstatisztikai mutatókon kívül faktor analízis segítségével igyekeztünk széleskörű elemzést végezni.

Kiválasztás, beválás vizsgálat

A kutatáshoz 13-14 éves birkózók (N=285) antropometriai paraméterei, valamint általános és sportág-specifikus motoros teszteredményei kerültek feldolgozásra az 1984-es ORV felmérések alapján. A felmért antropometriai paraméterek közül a kutatáshoz a következőket használtuk fel: testmagasság [cm], testtömeg [kg], mellkaskerület nyugodt légzéskor [cm], mellkaskerület belégzéskor [cm], mellkaskerület

kilégzéskor [cm], felkarkerület hajlítva és nyújtva [cm], alkar-, comb- és lábszárkerület [cm].

Az általános tesztek közül a 30 méteres síkfutást [s], a Cooper-tesztet [m], a súlypontemelkedést [cm] és a medicinlabda dobást előre és hátra [cm] elemeztük.

Néhány sportág-specifikus teszt is elemzésre került: 10 dobás technikai értékének összege [pontszám], állásból csípődobások száma 30 mp alatt [db], keresztfogásos hátradobások száma 30 mp alatt [db], derékfogásos felfordítások száma jobbra-balra 30 mp alatt [db], állásból hídbaesés-visszavetődés 30 mp alatt [db] és ügyességi gyakorlat-bumeráng teszt [s]. Valamint az eredeti ORV adatlapon ehhez a kategóriához sorolták a következő elemzésre kerülő teszteket: mélyfekvőtámasz 30 mp alatt [db], négyütemű szabadgyakorlat 60 mp alatt [db], hanyattfekvésből lebegőülések száma 30 mp alatt [db], függésből húzódások száma [db].

Az adatfeldolgozáshoz a birkózókat három súlykategóriába soroltuk (alacsony, közepes és nehéz). Követéses vizsgálattal nyomon követtük és feljegyeztük valamennyi birkózó sportpályafutásának egyes állomásait, valamennyi korosztályban elért sikereit. Bevált sportolónaként kezeltük azokat a birkózókat, akik országos bajnokságokon korcsoportjukban dobogós helyezést értek, nemzetközi versenyeken pedig pontszerző helyen végeztek. A beválás feltételeként került meghatározásra az is, hogy a birkózó ne csak egy életkori csoportban feleljen meg az előbb említett követelményeknek.

Az adatfeldolgozáshoz SPSS 14.0 for Windows statisztikai programot használtunk. Az alapstatisztikai mutatókon kívül diszkriminancia analízist alkalmaztunk, annak érdekében, hogy megtudjuk, hogy mely teszteknek van a legerősebb megkülönböztető hatása.

Tehetséggondozás (edző-sportoló kapcsolat) vizsgálata

Az edző-sportoló kapcsolat feltérképezésére a mélyinterjú módszerét alkalmaztuk. A mintavétel során az a szempont vezérelt bennünket, hogy a megkérdezettek mindegyike elismert, sikeres edzői pályafutással rendelkezzen (N=5). Edzőként nevükhöz fűződik 33 EB helyezés (1-3.), 18 VB helyezés (1-3.) és 1 olimpiai aranyérem mellett számos pontszerző helyezés (4-6.) a nemzetközi versenyeken (EB, VB, Olimpiai Játékok) és számos magyar bajnoki cím.

A kutatáshoz használt elméleti keretet a Jowett és Meek (2000) által meghatározott hármas kontextus biztosította, amely 1) az edző-sportoló kapcsolat személyiségi feltételei, 2) a célkitűzések és kommunikáció, 3) a vezetői stílus és motiváció mentén elemzi a kapcsolatot. A kódolás három típusával igyekeztünk megfelelni a tudományosság követelményeinek: nyílt kódolás, axiális kódolás és szelektív kódolás.

EREDMÉNYEK

A sportágválasztás körülményeinek vizsgálata

Az eredmények alapján elmondható, hogy a megkérdezett általános iskolai tanulók 6,4%-a sosem sportolt még az iskolai testnevelés órán kívül. A sporttevékenységet folytató tanulók 6,2%-a naponta többször, 16,1%-a naponta, 34,2%-a heti 3-4 alkalommal, 40,2%-a heti 1-2 alkalommal, 2,7%-a havi egyszer-kétszer és 0,6%-a évente 1-2 alkalommal sportol. Szignifikáns eltérés a nemek között nem mutatható ki a sportolási rendszeresség tekintetében. Kíváncsiak voltunk arra, hogy azok a tanulók, akik birkózással foglalkoznak (akár versenyszerűen, akár nem) milyen rendszerességgel űzik a sportágot. A birkózók fele (50%) naponta jár edzésre, míg a másik fele (50%) hetente három-négy alkalommal megy az

edzőterembe, nemek szerinti megoszlásban szignifikáns eltérés nem mutatható ki.

A „miért sportolsz / sportoltál?” kérdésre kapott válaszokban, melyek közül több megjelölhető volt, leginkább a média vagy a hatékony otthoni-iskolai nevelés szerepét véljük felfedezni. Ezt azért feltételezzük, mert a tanulók majdnem fele (48,3%) nyilatkozott úgy, hogy az egészségmegőrzés motiválja a rendszeres sportolásra, mozgásos tevékenység üzésére. Az egészségmegőrzés mellett szórakozásból a megkérdezett tanulók 46,7%-a, a baráti társaság miatt 34,9%-a üz, vagy üzött valamilyen sportágat. Időtöltésként 30,4% sportol, illetve 21,6% szeretne élsportolóvá válni. Szignifikáns különbség a fiúk és lányok között az egészségmegőrzés ($p < 0,001$) tekintetében van, melyet főleg a lányok tartanak szem előtt és az élsport iránti igény tekintetében található, mely a fiúkat jellemzi inkább ($p < 0,001$). Faktoranalízis segítségével magyarázható, hogy mely tényezők, milyen szerepet játszanak az általános iskolások sportolási motivációjában. A statisztikai elemzés két faktort mutatott: 1) Szociális indokok és 2) Tudatos szakmaiság. Az első faktorba került a szórakozás, a baráti társaság és a hasznos időtöltés, mely mind szociális szempontokat határoz meg. A második faktorban az egészségmegőrzés, valamint az élsportolóvá válás igénye szerepel, melyeket mi tudatosságnak értelmeztünk.

A sportolási motivációknál szeretnénk ismét kitérni azokra, akik birkózással foglalkoznak. 16,7%-uk szórakozás miatt kezdett el sportolni, 22,2% hasznos időtöltésnek vélte a sporttevékenységet, 38,9% a baráti társaságot találta vonzónak, míg 72,2% az egészségmegőrzést tartotta szem előtt. Mindössze 38,9%-uk szeretne élsportoló lenni. Az élsport iránti igény a jelenleg versenyszerűen birkózó tanulók esetében 54,5%-ban jelenik meg a motivációk között.

Az eredmények azt mutatják, hogy a testnevelő tanárok és az edzők nem fektetnek hangsúlyt a tanulók adottságainak, érdeklődésének megfelelő sportág felé irányítására. A válaszalternatívák közül a tanulók több, rájuk jellemzőt megjelölhettek. Mindössze 8,4%-a a megkérdezett tanulóknak érezte úgy, hogy a testnevelő tanára asszisztált a sportágválasztásnál és 5,5% hivatkozott az edzőre. A testnevelő tanár szerepét a lányok ($p < 0,01$), az edző szerepét a fiúk ($p < 0,01$) jelölték meg szignifikánsan többen. A tanulók 78,2%-a gondolja úgy, hogy saját döntése és elhatározása vezette az adott sportág választásában. Ezután a szülői befolyás volt a legerősebb (22,8%), a barátok ennél kisebb szerepet tölthettek be a választásban (19,6%). Faktoranalízist használtunk annak érdekében, hogy megállapíthassuk az általános iskolások sportágválasztáshoz kapcsolódó tényezőinek súlyát. Ennek alapján két, egymástól jól elkülöníthető faktort találtunk: 1) Közös családi döntés és 2) Külső tényezők együttes szerepe. A számítások alapján a "Közös családi döntés" faktorba került a saját döntés és a család szerepe. A második faktorba az edző, a testnevelő tanár és a barátok kerültek, mint befolyásoló szereplők. A mintából kiemelve a birkózókat, nem volt egyetlen sportoló sem, aki a testnevelő tanára javaslatára kezdte volna el a birkózás űzését és az edző szerepe a sportágválasztásban sem mondható mérvadónak.

Kiválasztás, beválás vizsgálat

A diszkriminancia analízis eredményei az alacsony súlykategóriában 10 tesztben mutattak szignifikáns különbséget a beváltak és a nem beváltak között. Elsőként a függésből húzódás tesztben fedezhető fel szignifikáns különbség a két csoport között, a továbbiakban az állásból hídbaesés-visszavetődés, mélyfekvőtámasz, ügyességi gyakorlat, az állásból csipődobás teszt és a 30 méteres síkfutás szerepel, fontosságukat tekintve

a megkülönböztetésben a felsorolás szerint. Az antropometriai paraméterek közül a felkarkerület hajlítva, a mellkas kerület belégzéskor, lábszárkerület és a testtömeg-index mutat különbséget.

A közepes súlykategóriában 9 teszt okozza a különbséget, melyek között a legjelentősebbnek a lebegőülés bizonyult. Ezen kívül szignifikáns különbség mutatkozott fontossági sorrendben a 10 technika összpontszáma, a mellkaskerület belégzéskor, az alkarkerület, a derékfogásos felfordítás, a testtömeg, a mélyfekvőtámasz, a húzódás és a 4 ütemű szabadgyakorlat tekintetében.

A nehéz súlykategóriában versenyző birkózók esetében a beváltak és nem beváltak között 16 teszt okoz szignifikáns megkülönböztető hatást, melyek közül hét az antropometriai paraméterekre utal (lábszárkerület, felkarkerület hajlítva, felkarkerület nyújtva, alkarkerület, mellkaskerület nyugalomban, mellkaskerület belégzéskor, combkerület). Az általános tesztek közül négy (medicinlabda dobás hátra, súlypontemelkedés, 30 méteres síkfutás és Cooper teszt), a sportág-specifikus tesztek közül öt (függésből húzódás, négyütemű szabadgyakorlat, derékfogásos felfordítás, keresztfogásos hátradobás és lebegőülés) mutat lényeges megkülönböztető hatást a beválás szempontjából.

Megállapítottuk, hogy az alacsony súlykategóriában versenyzők esetében a kar húzóerejével közvetlenül, vagy közvetetten összefüggő tesztek és a gyors végrehajtást is igénylő koordinációs képességeket mérő tesztek játszanak kiemelt szerepet a beváltak és nem beváltak közötti teljesítménykülönbségben. A közepes súlykategóriában az időegység alatt végrehajtott gyakorlatok mutattak jelentőséget, melyek az erőállóképesség felmérésére szolgálnak. Mellette kiemelkedő szereppel bír a fogástechnikákra adott minősítő pontok összege, mely a birkózó technikában való gyakorlottság jelzője. A nehéz súlykategóriában

meglehetősen összetett a kép. Ebben a kategóriában bírnak legnagyobb jelentőséggel az antropometriai paraméterek, ezzel párhuzamosan a gyorsaságot mérő tesztek.

A tehetség gondozás (edző-sportoló kapcsolat) vizsgálata

Általános véleményként fogalmazódott meg, hogy a bizalom, az elkötelezettség, az elvárásoknak való megfelelés igénye, a hit, a tisztelet, a diszkréció nélkülözhetetlen a jó együttműködéshez, ezáltal a magas szintű teljesítmény eléréséhez. Az edzők véleménye szerint ezen érzések mellett a kötődés és egy megfelelő szinten működő barátság érzésének jelenléte nagyban hozzájárul az ideális kapcsolat megvalósításához.

A kapott eredmények alapján tehát azt mondhatjuk, hogy az edző-sportoló kapcsolat magas szintű szociális készségeket igényel mind az edző, mind a sportoló részéről. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy az életkor, a nem és a sportoló személyisége, belső motivációja befolyásolja az interakció milyenségét. Birkózásban az edzők korábbi tapasztalatára épülő egyéni bánásmód az, ami kielégíti a jól működő edző-sportoló kapcsolat igényeit, elvárásait. Az edzők szerepe, feladatai, alkalmazott módszerei függenek attól, hogy mely korosztályt készítik fel, hogy a sportolók milyen minősítéssel és milyen személyiségjegyekkel rendelkeznek.

Az edzők elvárják sportolóiktól, hogy megfelelően motiváltak legyenek a célok megvalósítására. A tapasztalat azt mutatja, hogy a sportolók belső motiváltsága azonban hullámzó tendenciát mutat. A motivációt elősegítve, annak ellenére, hogy egyéni sportágról beszélünk, az edzők igyekeznek csapatot kovácsolni a sportolókból, bízva abban, hogy kialakul a szociális támogatás a csapaton belül. A küzdősportokat, így a birkózást is a pszichológia az ún. közreműködő sportágak közé sorolja

(Nagykálai 1998), ahol a sportolók együttműködése nem megkövetelt, de a közreműködés az individuális teljesítmény javulásához hozzájárulhat.

Az edző-sportoló-szülő kapcsolat tanulmányozására kevés figyelem fordul, annak ellenére, hogy a benne rejlő lehetőségekre és veszélyekre érdemes az edzőnek figyelnie. Az edző-sportoló-szülő kapcsolat jelentősége felnőttkorú versenyzők esetében nem, gyermek és utánpótláskorúaknál azonban erőteljesen jelentkezik.

A kapott eredmények alapján úgy véljük, hogy az edző-sportoló kapcsolat két alapvető részből tevődik össze: 1) emberi és 2) szakmai háttér, melyek egymásra épülése és összefonódása adja meg az alapot a hatékony együttműködéshez. Az eredmények alapján azonban ezek éles elkülönítése csak elméleti síkon működik.

MEGBESZÉLÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A sportágválasztás körülményeinek vizsgálata

Az eredmények alapján elmondható, hogy a sport szerepe az elvárásoknak megfelelően alakul ebben az életkorban, hiszen a tanulók mindössze 6,4%-a nem sportolt még az iskolai testnevelés órán kívül. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy vajon ezek a fiatalok nem is akartak a sporttal foglalkozni, vagy nem volt rá lehetőségük, esetleg más tényezők játszanak ebben szerepet? Feltételezésre került, hogy a legtöbb általános iskolás heti három-négy alkalommal sportol. A kapott eredmények azonban azt mutatják, hogy a felső tagozatos általános iskolások közel fele mindössze heti egy-két alkalommal űz valamilyen sporttevékenységet. A hipotézisünket el kellett vetnünk.

Ahhoz, hogy tisztán lássuk, hogy a gyermekek sportolási szokásainak kialakulása céltudatosításon alapszik, vagy nem, fel kell tárnunk a sportolási motivációkat, hiszen ezek az eredmények visznek bennünket közelebb

a megértéshez. Az általános iskolai tanulók közel fele (48,3%) saját jövőjét szem előtt tartva az egészségmegőrzés miatt folytat sporttevékenységet, így a hipotézisünket elvetettük. Az eredmények az egészségtudatos sportra történő nevelés javulását tükrözik. Az egészségtudatos nevelés sikerében feltételezhetjük a szakemberek és a szülők szerepét, de az is elképzelhető, hogy itt jelentkezik a média által közvetített „divat” hatása.

Ahhoz, hogy a fiatal a képességeinek és érdeklődésének megfelelő sportághoz eljusson, ahhoz, hogy nagyobb esélye legyen a sikernek a választott tevékenységben, tapasztalatunk szerint - mind szülőként, mind testnevelőként és edzőként - segítenünk kell a gyerekeket a helyes döntés meghozatalában. Rengeteg eszköz áll rendelkezésünkre az érdeklődés felkeltésére, a motiválásra. Sajnos az eredmények azonban azt mutatják, hogy a testnevelő tanárok és az edzők nem fektetnek akkora hangsúlyt a tanulók adottságainak, érdeklődésének megfelelő sportág felé irányítására, mint az elvárható lenne tőlük. Elvetettük a feltételezésünket, miszerint a fiatalok sportágválasztásában a szülőknek és a testnevelő tanárnak van a legjelentősebb befolyásoló szerepe. A legtöbb tanuló úgy gondolja, hogy saját döntése és elhatározása volt a sportág megválasztása, bár tudjuk, hogy a szülők által űzött sportágak - talán, mert ezek azok, amelyeket ismernek, melyekről több információval rendelkeznek - vonzóak a fiatalok számára. Pápai és Szabó (2003) eredményei hasonlóan a mi eredményeinkhez a fiatalok sportágválasztási önállóságának magas arányát mutatja.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a szülőknek nemcsak a sportolási szokások kialakításában van jelentős szerepük, de a fiatalok sportágválasztásában egyaránt.

Összességében megállapítottuk, hogy a szakembereknek van mit tenni azért, hogy a sport a társadalom életének szerves része legyen, illetve azért, hogy az utánpótlás gondjai megoldásra kerüljenek. A cél tehát kettős

és fel kell ismerni, hogy ehhez együttműködésre van szükség, melynek alapja a kommunikációban rejlik. A szülőknek, testnevelő tanároknak, edzőknek konzultálniuk kell a közös cél megvalósítása érdekében.

Kiválasztás, beválás vizsgálat

Megállapítottuk, hogy az alacsony és közepes súlykategóriában az antropometriai paramétereknek csekély jelentősége van. Az erőállóképesség és koordináció jelentősége mellett a technikai felkészültségnek van döntő befolyása az eredményességre. Nehéz súlykategóriában az antropometriai paramétereknek nagy szerepe van a sikeres végrehajtásban, emellett a gyorsaság tűnik mérvadónak a beválás tekintetében.

Feltételeztük, hogy az antropometriai paramétereknek az alacsony és közepes súlykategóriában versenyzők esetén kis, a nehéz súlykategóriában versenyzők esetén jelentős szerepe van a beváltak és nem beváltak közötti megkülönböztetésben. A hipotézisünket bizonyítottuk, hiszen az eredmények azt mutatják, hogy kis súlykategóriában a felmért antropometriai paraméterek közül 4, a közepes súlykategóriában 3, ugyanakkor a nehéz súlykategóriában 7 mutatott megkülönböztető hatást a beváltak és nem beváltak között.

Feltételeztük továbbá, hogy a gyorsaság mérésére alkalmas tesztekben a nehéz súlykategóriában szignifikáns különbség mutatkozik a beváltak és kevésbé sikeres versenyzők között. A hipotézisünk bizonyításra került, mert a gyorsaságot mérő tesztek kizárólag a nehéz súlykategóriában jelennek meg és mutatnak szignifikáns különbséget a beváltak és nem beváltak között.

Feltételeztük, hogy a sportág-specifikus tesztek közé sorolt, nem technikai elemekre épülő tesztekben az alacsony- és közepes súlykategóriában versenyzők között mutatkozik szignifikáns különbség. A hipotézisünket csak részben sikerült bizonyítani. Megkülönböztető hatása van ezeknek a teszteknek az alacsony- és közepes súlykategóriában, nem különben a nehéz súlyú versenyzők esetében.

A feltételezésünket, miszerint a technikai elemekre épülő sportág-specifikus teszteknek az alacsony- és közepes súlykategóriában versenyzők esetén jelentősebb megkülönböztető hatása van, mint a nehéz súlykategóriában versenyzőknél, szintén bizonyítottuk. Alacsony súlykategóriában ugyanis a tíz megkülönböztető hatást mutató teszt közül három (a 2., a 4. és 8. helyen), közepes súlykategóriában a kilenc megkülönböztető teszt közül kettő (a 2. és 5. helyen) a sportág-specifikus tesztek közül került ki. Nehéz súlykategóriában tizenhat teszt mutatott megkülönböztető hatást a beváltak és nem beváltak között, melyek közül mindössze kettő (a 7. és a 15. helyen) épül a technikai elemekre.

Mivel a sportág a versenyzőket súlycsoportokba sorolja, így egy minden súlycsoportú és életkorú versenyzőre vonatkozó tehetség meghatározás szinte lehetetlen. Bizonyítja ezt a vizsgálatunkban szereplő 13-14 éves birkózók különböző testsúly kategóriáiban megjelenő tesztek eltérő jelentősége. Véleményünk szerint a sikeres kiválasztáshoz olyan tesztek alkalmazása szolgálhat a jövőre nézve értékes adatokkal, melyek alkalmasak a birkózáshoz, a technikai elemek gyors és hatékony végrehajtásához szükséges képességek mérésére. Mivel a végső kiválasztásra a sportágban eltöltött hosszabb idő után kerül sor (Nádori 1985), a korosztályi előképzettségnek megfelelő technikai elemekre épülő néhány tesztből álló felmérő rendszert elegendőnek tartjuk a szükséges információk megszerzésére. Hasonló eredményeket kaptak és hasonló

megállapításokat tettek a szakemberek más sportágakban is (Lidor és mtsai 2005, Melrose és mtsai 2007), miszerint a kiválasztáshoz a sportágra leginkább jellemző mozgássorokat tartalmazó tesztek, azaz a sportág-specifikus tesztek kell alkalmazni. Javasoljuk a sportág-specifikus tesztek értelmezésének újragondolását és inkább a technikai elemekre épülő tesztek ebbe a csoportba történő besorolását.

A tehetség gondozás (edző-sportoló kapcsolat) vizsgálata

Feltételezésünk, miszerint az edző által irányított kapcsolat tudatosan tervezett, bizonyítottan tekinthető. Az edzők beszámoltak arról, hogy minden sportoló esetén egyéni bánásmódot alkalmaznak a tanítványaikkal szemben, igyekeznek őket a lehető legjobban megismerni, azaz tudatosan készülnek a sikeres együttműködésre.

Feltételeztük, hogy a fiatal sportolóknál az edző-szülő kapcsolatnak meghatározó szerepe van a felkészülésben. A hipotézis bizonyított. Az edzők véleménye ugyanis azt tükrözi, hogy az eredményességhez nagymértékben hozzájárul, ha az edző képes egy kiegyensúlyozott, realitásokon alapuló, baráti, de egyben távolságtartó kapcsolat kialakítására.

Összefoglalva megállapítottuk, hogy birkózásban nagy jelentősége van az edző-sportoló kapcsolatnak az eredményességben. A sportolók csapattá formálására is van törekvés, a közösségi támogatás növelése érdekében. A jól működő edző-sportoló kapcsolatban vannak alapvető fontosságú személyiségi feltételek. A szülő-edző közötti harmónia fiatal versenyzők esetén hozzájárul a teljesítmény javulásához. Az edzők által alkalmazott vezetési stílus, pedagógiai módszerek nemtől, életkortól, szituációtól, a versenyző és az edző személyiségétől egyaránt függenek. Az edzők véleménye alátámasztani látszik a Mageau és Vallerand (2003)

által kidolgozott motivációs modellt, mely szerint az edzők magatartása, viselkedése és a versenyzővel való bánásmódja befolyásolja a versenyző kompetencia érzését, autonómiáját.

SAJÁT KÖZLEMÉNYEK JEGYZÉKE

Disszertációhoz kapcsolódó hazai és nemzetközi publikációk:

Bicsérdy Gabriella (2002): Sportágválasztás a különböző életkorokban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 3-4: 7-10.

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella (2005): What We Need to be an Olympic Champion in Wrestling? *13th International Seminar on Olympic Studies for Postgraduates Students, Proceedings of the Seminar*, The International Olympic Academy, Greece (in press)

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Bognár József, Révész László (2006): Sportágválasztás az általános iskolában. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 1: 21-25.

Bognár József, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Révész László, Géczy Gábor (2006): A szülők szerepe a sporttehetség gondozásában. *Kalokagathia*, 1-2: 86-95.

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Bognár József, Ozsváth Károly (2007): Predictive Values of Somatic Features and of Results of Motor Tests in Junior Wrestlers. *Physical Education and Sport*, 51: 23-27.

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Bognár József, Révész László, Géczy Gábor (2007): The Coach-Athlete relationship in successful Hungarian Individual Sports. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 2(4) (in press)

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Bognár József, Víg Péter, Ozsváth Károly (2007): Adatok a birkózók kiválasztásához és bevéálásához. In: Bognár József (szerk.) *Sporttehetség*, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest (in press)

Révész László, Géczy Gábor, Bognár József, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella** (2007): Sporttehetség: elméletek és jellemző jegyek a szakirodalomban. In: Bognár József (szerk.) *Sporttehetség*, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest (in press)

Disszertációhoz nem kapcsolódó hazai és nemzetközi publikációk:

Bicsérdy Gabriella (1999): A sportági előképzettség hatása az iskolai tanulók motoriumának fejlesztésében. *XXIV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Testnevelés- és Sport Szekció, Budapest, Magyar Testnevelési Egyetem (TF), 2.kötet: 234-239.*

Bicsérdy Gabriella (2000): Páratlanul sikeres Nemzetközi TDK-rendezvény a TF-en. *Iskolai testnevelés és sport*, 3: 32-33.

Rigler Endre, **Bicsérdy Gabriella**, Sáringer Szilárd Zsuzsanna (2001): Testnevelési és Sporttudományi Konferenciák. In: Aderle Á. (szerk.): *A Magyar Tudományos Diákköri Konferenciák fél évszázada. (1951-2001)*. Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest, 252-263.

Bicsérdy Gabriella (2001): Emlékezetes két hét Olümpiában. *A Magyar Olimpiai Akadémia Évkönyve*, Budapest, 145-146.

Bicsérdy Gabriella (2002): Performance tendencies of female competitors in cyclical sportbranches. *Children and Youth at the Beginning of the 21st Century*. Budapest, 235-240.

Bicsérdy Gabriella (2002): Female competitors in cyclical sportbranches. *Simpozion Stiintific International 9-10 Mai, 2002 Romania. Lucrări Stiintifice Seria I-vol.IV* ISSN:1453-1410: 557-565.

Nemes Gábor, **Bicsérdy Gabriella** (2003): Az iskolai teniszoktatás gyakorlatanyaga kezdők számára. *Módszertani lapok. Testnevelés*, 4: 18-32.

Nemes Gábor, **Bicsérdy Gabriella** (2003): Az iskolai teniszoktatás gyakorlatanyaga középfaladók számára. *Módszertani lapok. Testnevelés*. 4: 33-43.

Gita Szilvia, Kálbli Katalin, **Bicsérdy Gabriella** (2004): Sport and Disability: Comparative Study of European Countries. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4: 41-43.

Bicsérdy Gabriella (2005): Performance trends of women high and long jumpers in the Olympic Games. *International Summer School for Young Researchers. Lecture Notes and Short Communicates*. The Józef Piłsudski Academy of Physical Education in Warsaw. 2005, ISBN 83-89630-85-0: 117-119.

Bicsérdy Gabriella, Rigler Endre (2005): A női versenyzők teljesítményének változása az atlétika sportágban. *IV. Országos Sporttudományi Kongresszus kiadványkötet, 2003*, 280-287.

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella (2005): 13. Nemzetközi Posztgraduális Szeminárium. *A Magyar Olimpiai Akadémia Évkönyve*, Budapest, 155-157.

Fügedi Balázs, Bognár József, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Salvara I. Marina (2006): The Role and Functions of Contextual Factors in Gymnastics and Calisthenics, *Physical Education and Sport*, 50: 60-63.

Disszertációhoz kapcsolódó idézhető absztraktok:

Bicsérdy Gabriella (2000): Choosing a Sport for the Optimal Development of the Motorium. *The 14th International Congress on Sport Sciences for Students*, Budapest, Semmelweis University Faculty of Physical Education and Sport Sciences (TF), April 13-14. 22.p.

Bicsérdy Gabriella (2001): Sportágválasztás és életkor. *32. Mozgásbiológiai Konferencia*, Budapest, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), november 8-9. 17.p.

Bicsérdy Gabriella (2002): Általános-, és középiskolai tanulók, főiskolai, egyetemi hallgatók sportágválasztási tapasztalataiból. *Tavaszi Szél 2002. A Fiatal Magyar Tudományos Kutatók és Doktoranduszok Hatodik Világtalálkozója*. Gödöllő, Szent István Egyetem, április 12-14.

Bicsérdy Gabriella (2002): Age and Choosing of Sports. *The 15th International Congress on Sport Sciences For Students*. Budapest, Semmelweis University Faculty of Physical Education and Sport Sciences (TF), April 26-27. 61.p.

Bicsérdy Gabriella, Rigler Endre (2002): A tehetség-motoros tehetség változatos megjelenése. *II. Országos Neveléstudományi Konferencia*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, október 24-26. 406.p.

Bicsérdy Gabriella, Rigler Endre (2003): The Varied Appearance of Motor Talent. *Telesná Vychova a Sport v Tretom Tisícrocí. Medzinárodnej Vedeckej Konferencie*. Presov, June 26-27. 82. p.

Bicsérdy Gabriella, Rigler Endre (2003): Motoros programok a sportági kiválasztásban. *III. Országos Neveléstudományi Konferencia*, Budapest, október 11. 392.p.

Baumgartner Eszter, **Bicsérdy Gabriella** (2004): A tehetség értelmezése, a tehetséggondozás problémái. *Semmelweis PhD. Tudományos Napok*, Budapest, Semmelweis Egyetem, április 8-9. 116.p.

Bicsérdy Gabriella, Baumgartner Eszter, Bognár József (2004): Talent selection and care in Hungary: the viewpoint of Physical Education teachers and coaches. *PRE-OLYMPIC CONGRESS 2004. Sport Science through the Ages*. Thessaloniki, Hellas, August 6-11. 75-76.p.

Bicsérdy Gabriella, Łukasz Trzaskoma, Gita Szilvia, Rigler Endre (2004): A „bevált” birkózók teljesítményének összehasonlító elemzése. *35. Mozgásbiológiai Konferencia*, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), Budapest, december 2-3. 31.p.

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella (2005): What We Need To Be an Olympic Champion in Wrestling? *13th International Seminar on Olympic Studies for Postgraduate Students*, Ancient Olympia, Greece, 10th June, 2005.

Révész László, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Bognár József, Géczi Gábor (2006): Ellentétes nézőpontok a sporttehetség megközelítés elméletében. *36. Mozgásbiológiai Konferencia*, Budapest, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), április 27-28. 10.p.

Révész László, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Bognár József, Géczi Gábor (2006): High Ability and Talent Identification in Swimming, Wrestling and Gymnastics. In: *Book of Abstracts, 11th Annual Congress of the European College of Sport Science*, Lausanne, Switzerland, July 5th-8th 2006. Ed.: Hoppeler H., Reilly T., Tsolakidis E., Gfeller L., Klossner S. ISBN 3-939390-35-6: 86.p.

Révész László, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Bognár József, Géczi Gábor (2006): Talent Identification and Selection: The Case of Five Individual Sports. *10th Conference of the European Council for High Ability*, Lahti, Finland, September 13-16. 64.p.

Révész László, Géczi Gábor, Bognár József, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella**, Kiszela Kinga (2006): A sportágválasztás, kiválasztás és a tehetség gondozás kérdéseinek vizsgálata hat sportágban. *Apáczai Napok Konferencia*, Győr, október 12-14.

Disszertációhoz nem kapcsolódó idézhető absztraktok:

Bicsérdy Gabriella (1998): A tanulmányi eredmény és a mozgásos teljesítmény összehasonlításának tapasztalataiból. *Mozgás-Játék-Terhelhetőség Mozgásbiológiai Konferencia*, Budapest, Magyar Testnevelési Egyetem (TF), szeptember 25-26. 27.p.

Bicsérdy Gabriella (1999): A sportági előképzettség hatása az iskolai tanulók motoriumának fejlesztésében. *A Magyar Testnevelési Egyetem (TF) 1998-1999. tanévi Tudományos Diákköri Konferenciája*, Budapest, február 18. 38.p.

Bicsérdy Gabriella (1999): A sportági előképzettség hatása az iskolai tanulók motoriumának fejlesztésében. *XXIV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Testnevelés- és Sport Szekció*, Budapest, Magyar Testnevelési Egyetem (TF), április 16-17. 58.p.

Bicsérdy Gabriella (2000): Női versenyzők teljesítmény tendenciái a ciklikus sportágakban. *Mozgásbiológiai Konferencia*, Budapest, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), szeptember 28. 22.p.

Bicsérdy Gabriella (2000): Labdajátékok- az általános iskolások kondicionális képességeinek fejlesztői. *Játék az Ezredfordulón*, Tanácskozás és Közgyűlés. Székesfehérvár, november 10-12. 2.p.

Bicsérdy Gabriella (2001): Női versenyzők teljesítmény tendenciái a ciklikus sportágakban. *Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar 2000/2001. tanévi Tudományos Diákköri Konferenciája*, Budapest, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), március 7. 11.p.

Bicsérdy Gabriella (2001): Női versenyzők teljesítmény tendenciái a ciklikus sportágakban. *XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia*, Pécsi Tudományegyetem Testnevelés-és Sporttudományi Intézet, Pécs, április 19-20. 46.p.

Bicsérdy Gabriella (2001): Performance tendencies of female competitors in cyclical sports. *Children and Youth at the Beginning of the 21st Century, 7th International Symposium of Human Biology*, Kőszeg, April 25-28. 235.p.

Bicsérdy Gabriella (2001): Teljesítményorientáció a női sportban. I. *Országos Neveléstudományi Konferencia*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottság, október 25-27. 67.p.

Müller Anetta, **Bicsérdy Gabriella** (2002): A sport szerepe főiskolai hallgatók értékrendjében. *33. Mozgásbiológiai Konferencia*, Budapest, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), november 21-22. 14.p.

Bicsérdy Gabriella, Rigler Endre (2003): A női versenyzők teljesítményének változása az atlétika sportágban. *IV. Országos Sporttudományi Kongresszus*, Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely, október 17-18. 13.p.

Gita Szilvia, Kálbli Katalin, **Bicsérdy Gabriella**, Rigler Endre (2004): Testnevelő tanárok szemlélete és az iskolai körülmények helyzete a hazai sérült tanulók helyzetéről, perspektívájáról. *35. Mozgásbiológiai Konferencia*, Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), Budapest, december 2-3. 29.p.

Révész László, Bognár József, Gécsi Gábor, **Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella** (2007): The Role of Deliberate Practice in Swimming. *12th Annual Congress of the European College of Sport Science*, Jyväskylä, Finland, July 11-14th. 76.p.